

THEORIE D

Wat moet je leren :

- Begrippen : toonsoort,toonladder,akkoord,drieklank,vierklank,grondtoon,leidtoon,mineur,majeur,modaal.
- De grote en kleine tertstoonladders. Kerktoonladders : dorisch. De pentatonische toonladder.
- De grote, kleine en verminderde drieklank. Het dominant septimeakkoord.
- De intervallen, *secunde, terts, sext en septime* ook het verschil tussen groot en klein. De overmatige kwart en de verminderde kwint.

Wat moet je kunnen :

- Een melodie die voorgespeeld wordt opschrijven (melodisch dictee).
- Een ritme wat voorgespeeld wordt opschrijven (ritmisch dictee).
- De grote en kleine tertstoonladders opnoemen en herkennen in een muziekstuk. Bij de kleine tertstoonladders ook melodisch stijgend/dalend en harmonisch opnoemen en herkennen.
- Grote, kleine, verminderde drieklanken en het dominant septimeakkoord op kunnen noemen/herkennen.
- Verschil grote, kleine, verminderde drieklanken en het dominant septimeakkoord kunnen horen.
- De grondtoon en de toonsoort van een muziekstuk bepalen.
- Intervallen opnoemen en herkennen en horen (*bij secunde, terts, sext en septime* ook het verschil tussen groot en klein).

Leertip :

Probeer in de stukken die je speelt de toonsoort te bepalen, bedenk als je toonladders en akkoorden in een stuk speelt eens welke het zijn. Vind je in een stuk wat in mineur staat de verhoogde toon (de leidtoon) ook terug? Kortom, gebruik af en toe de theoriepapieren bij het oefenen, snap je iets niet, vraag het na tijdens je les.

De D theorie bestaat uit twee onderdelen :

- Het leren van de theoriebladen.
- Het volgen van cursus gehoortraining 3. Voor je aan de gehoortraining begint beheers je de stof van de theoriebladen al. De cursus gehoortraining 3 wordt afgesloten met een schriftelijke toets. Met minimaal een 6 voor deze toets sluit je theorie D af.

THEORIE D

De meeste muziekstukken hebben een bepaalde centrale toon waar om heen de melodie gebouwd is. Deze centrale toon noemen we de **grondtoon**. Wil je weten wat de grondtoon is van het stuk dat je speelt zoek je de slottoon van de melodie op, of als het muziekstuk eindigt met een akkoord zoek je de laatste laagste toon op. In beide gevallen weet je zeker dat de gevonden toon de grondtoon van het stuk is.

De toonladders:

C groot en a klein : geen voortekens

The image shows two musical staves in treble clef. The first staff is for C major (C groot) and the second is for a minor (a klein). Both scales are written in a single octave, starting from the bottom line (C) and ending on the second line (G). Brackets above the notes indicate intervals: 'grote tert' (major third) between C and E, 'halve toon' (half tone) between E and F, 'halve toon' (half tone) between F and G, and 'halve toon' (half tone) between G and A. The C is labeled 'grondtoon' and the A is labeled 'leidtoon'. The second staff for a minor shows intervals: 'kleine tert' (minor third) between C and Eb, and 'hele toon' (whole tone) between G and A. The C is labeled 'grondtoon'.

- Een muziekstuk **in C groot** (majeur) heeft dus de c als grondtoon en geen voortekens. De toonladder die bij C-groot hoort noemen we de “grote-tertstonladder” van C. De afstand van de grondtoon naar de derde toon (terts) van de toonladder is “groot”.
- De leidtoon ligt een halve toon onder de grondtoon en “leidt” naar de grondtoon.
- Een muziekstuk **in a klein** (mineur) heeft de a als grondtoon, ook geen voortekens en als toonladder de “kleine-tertstonladder” van a. De afstand van de grondtoon naar de derde toon (terts) van de toonladder is “klein”.
- Bij de “kleine-tertstonladder” van a is de afstand van de g naar de a een hele toon, de g werkt dus niet goed als leidtoon. **Daarom wordt in een muziekstuk in a-klein de g (7e toon v/d toonladder) vaak verhoogd naar gis.**

G groot en e klein : fis

G groot

grondtoon

leidtoon

e klein

grondtoon

leidtoon: de d wordt vaak een dis

D groot en b klein : fis cis

D groot

grondtoon

leidtoon

b klein

grondtoon

leidtoon: de a wordt vaak een ais

A groot en fis klein : fis cis gis

A groot

grondtoon

leidtoon

fis klein

grondtoon

leidtoon: de e wordt vaak een eis

F groot en d klein : bes

F groot

grondtoon leidtoon

d klein

grondtoon leidtoon: de c wordt vaak een cis

Bes groot en g klein : bes es

Bes groot

grondtoon leidtoon

g klein

grondtoon leidtoon: de f wordt vaak een fis

Es groot en c klein : bes es as

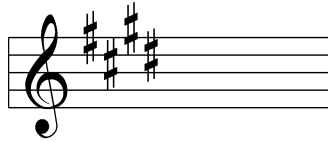
Es groot

grondtoon leidtoon

c klein

grondtoon leidtoon: de bes wordt vaak een b

E groot en cis klein

B groot (en gis klein)

Fis groot (en dis klein)

As groot en f klein

Des groot (en bes klein)

Ges groot (en es klein)

(vergelijk Fis groot en Ges groot)

In bovenstaand overzicht staan de majeur en de parallelle (met dezelfde voortekens) mineurtoonladders. **De mineurtoonladder ligt een kleine terts onder de majeurtoonladder.**

Toonladders extra :

De mineurtoonladders

Van de kleine tertstoonladder kennen we twee varianten :

Melodisch stijgend en dalend : bij een stijgende melodie zijn de 6^e en 7^e toon van de toonladder verhoogd, bij een dalende melodie niet.

Harmonisch : de 7^e toon van de toonladder is verhoogd, uit deze toonladder halen we de tonen voor de akkoorden (harmonie = samenklank,akkoord).

C klein

1 2 3 4 5 6 7 7 6 5 4 3 2 1
melodisch stijgend melodisch dalend

1 2 3 4 5 6 7 c f G
harmonisch : voor de akkoorden

Een ander voorbeeld, e klein :

E klein

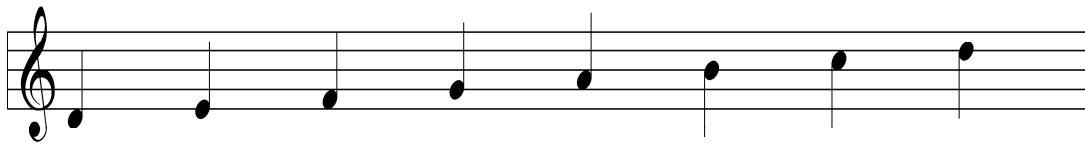
1 2 3 4 5 6 7 7 6 5 4 3 2 1
melodisch stijgend melodisch dalend

1 2 3 4 5 6 7 e a B
harmonisch : voor de akkoorden

Kerktoonladders

Een ander woord voor kerktoonladder is modus (mv : modi). De kerktoonladders zijn gebaseerd op modi zoals die in het "gregoriaans" in de middeleeuwen werden gebruikt. Uit de kerktoonladders zijn na 1600 de majeure en mineurtoonladders ontstaan. In volksmuziek, muziek na 1900 en popmuziek worden de modi ook wel toegepast. We spreken dan van modale muziek.

Een voorbeeld :

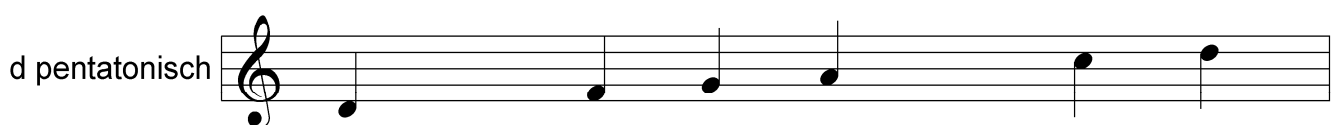

D-dorisch, bij deze toonladder is d de centrale toon, vergelijk je deze ladder met de kleine-tertstonladder van d zijn de verschillen : geen verhoogde 7^e toon (leidtoon) en een b in plaats van een bes. Daardoor krijgt de muziek een speciale sfeer.

De pentatonische toonladder

De pentatonische toonladder bestaat uit vijf verschillende tonen. Je vindt de pentatonische toonladders in kinderliedjes, in volksmuziek, soms in klassieke muziek, in chinese muziek en in bluesmuziek. Er zijn verschillende combinaties van vijf tonen mogelijk.

Een voorbeeld zoals je de pentatonische toonladder in een bluesnummer tegenkomt , **d pentatonisch** :

Vergelijk d pentatonisch met d klein

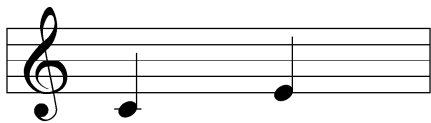
Intervallen :

De afstand tussen twee noten noem je een interval.

Voorbeeld :

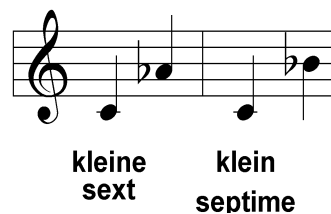
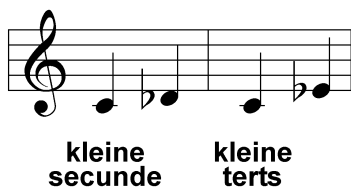
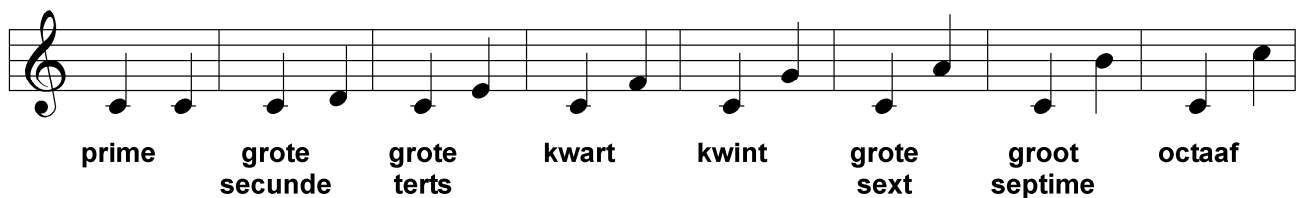
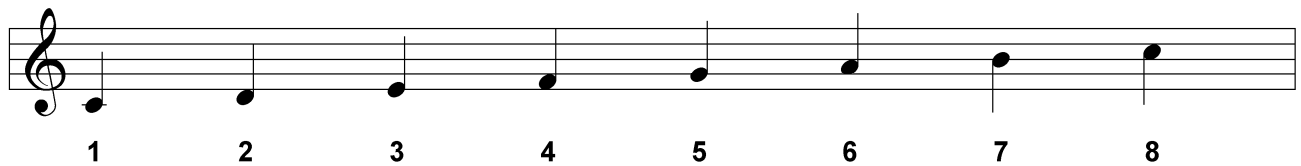

Een samenklank van twee tonen

Twee tonen na elkaar, bijvoorbeeld in een melodie.

In de grote-tertstonladder komen we de volgende intervallen tegen :
(voor de afstanden worden Latijnse rangtelwoorden gebruikt)

De secunde, terts, sext en septime kunnen ook klein zijn (bovenste noot een halve verlaagd)

Akkoorden :

Een akkoord is een samenklank van drie of meer verschillende tonen.

Een akkoord van drie tonen noemen een drieklank, worden de drie tonen na elkaar gespeeld spreken we van een gebroken drieklank.

Voor theorie C leer je de grote drieklank en de kleine drieklank :

C groot

The image shows two musical staves for C major. The top staff is a scale with notes numbered 1 to 8. A bracket above the first three notes (1, 2, 3) is labeled 'grote terts'. The bottom staff shows three chords: a 'grote drieklank op C' (C major triad), a 'gebroken drieklank' (broken C major triad), and a 'kleine drieklank op C' (C minor triad).

Neem je de eerste (grondtoon) , de derde en de vijfde toon van een grote terts-toonladder samen heb je een **grote drieklank**.

Voor de **kleine drieklank** moet je de middelste toon een halve verlagen. Je maakt dan van de grote terts van het akkoord een kleine terts.

Nog een voorbeeld :

A groot

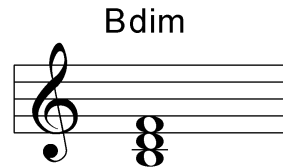
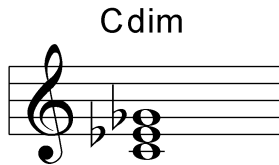
The image shows two musical staves for A major. The top staff is a scale with notes numbered 1 to 8. A bracket above the first three notes (1, 2, 3) is labeled 'grote terts'. The bottom staff shows three chords: a 'grote drieklank op A' (A major triad), a 'gebroken drieklank' (broken A major triad), and a 'kleine drieklank op A' (A minor triad).

In de popmuziek wordt A gebruikt als symbool voor een grote drieklank op A en Am voor een kleine drieklank op A.

Akkoorden extra :

De verminderde drieklank :

Neem je de grondtoon, kleine terts en verminderde kwint samen heb je een verminderde drieklank :

Verminderde drieklanken zul je niet snel als slotakkoord tegenkomen, ze roepen spanning op, moeten oplossen (zie verminderde kwint)

Het dominant septimeakkoord :

Naast drieklanken zijn er ook vierklanken.

Neem je de grondtoon, grote terts, kwint en klein septime (grote drieklank aangevuld met klein septime) heb een van de meest gebruikte vierklanken : het dominant septimeakkoord.

Ook in dit akkoord zit spanning die moet oplossen:

